

recreational areas of work.

The development of new corrective components of the hierarchical complex for the implementation of a package of rehabilitation services (psychological-pedagogical, social, physical culture-sports, physical) provides for the restoration of the impaired functional state of a person, taking into account his future life activities, the formation of skills and abilities of a military or veteran with functional disorders to realize himself personally in civil society.

The results of our research have both a social and a complex-corrective effect - understanding not only the essence of physiological disorders, but also the restoration of human dignity, the value of life, and vitality. For special education, the methodological and methodological-practical component of the rehabilitation process with a compensatory-corrective component will be improved, which will contribute to the approximation of Ukrainian educational standards to European ones. Our research is about the acceptance and understanding of trauma and pain of a traumatized person, a person who has acquired functional impairments. Research on adequate support of professionals is an active team of specialists who are on the same plane as the patient.

Keywords: technologies, rehabilitation services, traumatic events, servicemen and veterans with functional impairments.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2024.46.08>

УДК 376-056.264"-07/17"

Є.Ю. Лундіна

evgeniyalyndina.bgpu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4615-6807>

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОПОМОГИ ДІТЯМ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ (ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ)

Стаття охоплює історичний аналіз та сучасний стан логопедії в Україні. Досліджується розвиток практик та теорій у сфері спеціальної освіти, безпосередньо логопедії, з акцентом на еволюцію методів діагностики, корекції та реабілітації порушень мовленнєвого розвитку. Ця робота відображає перехід від первісних медичних інтервенцій до використання сучасних технологій та міждисциплінарних підходів, підкреслюючи важливість інтеграції новітніх досліджень в практичну діяльність логопедів.

Стаття звертає увагу на ключові моменти в історії логопедії в Україні, включаючи розгляд періодів, коли були зроблені значні прогеси у стандартизації підходів і методів роботи з мовленнєвими порушеннями в осіб з особливими освітніми потребами. Аналізуються також сучасні тенденції та виклики в спеціальній освіті, зокрема необхідність оновлення освітніх програм для підготовки логопедів, з посиленням уже історично складених складових та з включанням сучасних технологічних рішень і наукових досягнень.

Особлива увага приділяється потребі в інтеграції міжнародного досвіду та передових практик у сферу логопедії в Україні, що дозволить підвищити ефективність логопедичної допомоги та розширити можливості для комплексного підходу до навчання й виховання, корекції та реабілітації дітей з мовленнєвими порушеннями. Наголошується на важливості міждисциплінарної взаємодії між логопедами, педагогами, психологами та медичними працівниками для досягнення найкращих результатів у роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями.

Ця стаття рекомендується для науковців, практикуючих логопедів, освітніх працівників та здобувачів вищої освіти відповідних спеціальностей, які зацікавлені у поглибленому розумінні історичних та сучасних аспектів логопедії в Україні, а також у вивченні ефективних стратегій для подальшого розвитку галузі.

Ключові слова: історіографія, спеціальна освіта, корекція, порушення мовлення, труднощі, особи з особливими освітніми потребами, заклади освіти.

Постановка проблеми. У сучасному світі проблема надання якісної логопедичної допомоги дітям з мовленнєвими порушеннями стає все більш актуальною. Це обумовлено не лише збільшенням кількості випадків порушень мовлення у дітей, але й зростаючою потребою у вдосконаленні методів діагностики та корекції, заснованих на сучасних наукових дослідженнях та технологічних інноваціях. Важливість цієї проблеми підкреслюється історичним розвитком логопедії, який відображає еволюцію підходів до лікування мовленнєвих розладів від античності до сучасності.

Стародавні методи, що базувалися на елементарних медичних втручаннях, поступилися місцем більш вдосконаленим науковим практикам, що включають використання інноваційних технологій і міждисциплінарного підходу. Проте, незважаючи на значний прогрес, існує ряд проблем, які потребують подальших досліджень і вирішення, враховуючи досвід минулих часів. Однією з основних проблем є

лікування мовленнєвих порушень залишило слід у медичних папірусах, до сучасної України, де логопедія включає комплексний підхід до кожного випадку на основі передових наукових досліджень та міждисциплінарної взаємодії, - цей шлях демонструє значущість постійного розвитку та адаптації методів виховання та навчання осіб з особливими освітніми потребами (Шевченко С., 2019).

Стародавні цивілізації мали власні методи вивчення та лікування мовленнєвих порушень. У давньому Єгипті, за даними медичного папірусу Едвіна Сміта (XVII ст. до н.е.), уже існувала усвідомленість мовленнєвих розладів, хоча деталі лікування не були задокументовані. Водночас, в давньоіндійському трактаті описано пластичні операції на губі та піднебінні, що можна вважати першими спробами медичного втручання для корекції мовленнєвих порушень (Покась В., 1999).

В античні часи грецькі та римські вчені, зокрема Геродот та Гіппократ, звертали увагу на мовленнєві розлади, описуючи їх характеристики та випадки особливих станів. Якщо співвіднести їх із сучасними характеристика порушеннями мовлення, то можна стверджувати, що описувався вченими баттаризм. Гіппократ рекомендував методи лікування, такі як пускання крові, для розладів голосу та мовлення, підкреслюючи значення діагностики захворювань засноване на спостереженні за мовленнєвими функціями (Золотоверх В., 2001)

Протягом середньовіччя та ренесансу у Європі зберігалися різні підходи до осіб з мовленнєвими порушеннями, часто базовані на суворих моральних та соціальних нормах. Однак, починаючи з XVIII століття, відбувся значний розвиток у вивченні та лікуванні мовленнєвих порушень з відкриттям медичних установ та шкіл для дітей з такими порушеннями.

З початку XX століття в Україні з'явилися організовані дослідження та практики у сфері логопедії. Особливо після 1917 року, коли логопедична допомога стала визнаною частиною медичної науки, в Україні розпочалася розробка системи спеціальної допомоги, що включала створення відповідних кабінетів та шкіл.

У радянський період було зроблено значний прогрес у стандартизації та розвитку логопедичних служб. Від 1940 року вводилися посади логопедів у школах, що засвідчувало офіційне визнання потреби в професійних логопедах (Покась В., 2010).

Сучасний розвиток логопедії в Україні характеризується інтеграцією міжнародних практик та методик, розробкою власних підходів до виховання та навчання дітей з мовленнєвими порушеннями. Це свідчить про глибокий історичний контекст та постійний розвиток логопедичної допомоги як важливої частини спеціальної освіти в Україні.

Важливо врахувати не тільки еволюцію практичних підходів до логопедії в Україні, але й розвиток законодавчого забезпечення цієї галузі. Законодавча база, що регулює логопедичну допомогу в Україні, формувалася на фоні історичного розвитку соціальних та освітніх стандартів. Зокрема, такі документи як Закон України «Про освіту» встановлюють основні принципи забезпечення прав на освіту для осіб з особливими освітніми потребами, що включає і дітей з мовленнєвими порушеннями (Закон України Про освіту). Також, Закон України «Про охорону дитинства» підкреслює захист прав дітей з інвалідністю та доступ до освітніх послуг, а Концепція «Національної стратегії розвитку освіти» вказує на необхідність інтеграції таких дітей у суспільство через освіту та реабілітацію.

Ці законодавчі акти не лише відображають зміни у суспільному ставленні до осіб з мовленнєвими порушеннями, але й визначають роль держави у створенні умов для їхнього навчання та розвитку. Держава через Міністерство освіти та науки України та інші урядові структури забезпечує не тільки фінансування, але й розробку та імплементацію інноваційних методів логопедії, що включає розробку освітніх та реабілітаційних програм, орієнтованих на потреби дітей з мовленнєвими порушеннями.

Такий історичний перехід від перших медичних записів про мовленнєві порушення в античні часи до сучасних законодавчих рамок ілюструє глибину та широту зусиль, спрямованих на підтримку та розвиток логопедії як науки та практики в Україні. Цей процес відображає загальний розвиток у підходах до освітніх і соціальних прав людей з особливими потребами, що є свідченням важливості неперервної адаптації та оновлення у сфері спеціальної освіти.

У регулюванні логопедичної допомоги в Україні важливу роль відіграють ряд законодавчих та нормативних актів, зокрема:

Інтеграція штучного інтелекту в логопедичну практику може революціонізувати методи діагностики та індивідуальної адаптації навчальних програм. Розвиток алгоритмів машинного навчання, які можуть аналізувати мовленнєві дані, надасть можливість більш точно оцінювати прогрес і коригувати навчальні плани.

Дослідження в галузі інклюзивної освіти та її впливу на соціалізацію та академічний успіх дітей з мовленнєвими порушеннями можуть сприяти розробці політик, що забезпечують рівний доступ до освіти для всіх дітей.

Ці напрямки досліджень мають потенціал не лише покращити якість життя осіб з мовленнєвими порушеннями, але й сприяти розвитку логопедії як науки, що враховує сучасні тенденції та технологічні інновації.

Список використаних джерел:

1. **Бондар, В. (2003).** Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти. *Дефектологія*, 3, 2–5. Режим доступу: [3https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/02/Bondar-T.I.-Developing-the-inclusive-setting-in-higher-education-institutions-in-Ukraine.pdf](https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/02/Bondar-T.I.-Developing-the-inclusive-setting-in-higher-education-institutions-in-Ukraine.pdf)
2. Закон України Про освіту № 2145-VIII від 05.09.2017 зі змінами 2024. URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu (дата звернення: 12.06.2024).
3. **Золотоверх В. (2001).** Становлення та розвиток дошкільних закладів для дітей з психофізичними вадами в системі спеціальної освіти України. Київ.
4. **Ковальчук Ж. (2017)** Становлення та розвиток спеціальної освіти в Україні: історичний огляд. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 33-32. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nchnpu_019_2017_33_8 (дата звернення: 12.06.2024).
5. **Kolupayeva A., Taranchenko O., Danilavichute E. (2014).** Special Education Today in Ukraine, in Anthony F. Rotatori , Jeffrey P. Bakken , Sandra Burkhardt, Festus E. Obiakor, Umesh Sharma (ed.) *Special Education International Perspectives: Practices Across the Globe (Advances in Special Education, Volume 28) Emerald Group Publishing Limited*, 311 – 351 Режим доступу: <https://www.spp.org.ua/index.php/journal/article/download/74/69>
6. **Линдіна Є. Ю. (2020).** Логопедична допомога дітям у 60-70 рр. ХХ ст. в Україні: історіографічний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* Київ, 63-69.
7. **Любар О. О. (1993).** *Історія педагогічної думки і освіти в Україні.* Київ : Рад. шк.
8. **Maksymchuk, B., Sarancha, I., Husak, A., Avramenko, O., Kuzmenko, I., Kuzmenko, V., Slyusarenko, N., Chepurna, L., Pankevych, V., Babii, I., & Maksymchuk, I. (2022).** Implementing the Course “Human Rights” for Children with Special Needs under the Changed Socio-Educational Conditions. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(3), 428-443. Режим доступу: <https://doi.org/10.18662/rrem/14.3/617>
9. **Покась В. П. (1999).** *Соціально-педагогічні основи становлення та розвитку загальноосвітніх шкіл-інтернатів в Україні (1956 – 1966 рр.)* (Дис. канд. психол. Наук). Київ. Режим доступу: <https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/specrada/02040616/Ryabkina/Ryabkina.pdf>
10. **Покась В. П. (2005).** *Становлення та розвиток інтернатних закладів освіти в Україні (1917 – 2000 рр.)*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/9579/1/%D0%94%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BA%20%D0%9D.2013.pdf>
11. **Потапенко О.М. (2010).** *Теорія і практика підготовки логопедичних кадрів в Україні (друга половина ХХ століття): дис ... канд. пед. наук: 13.00.03* НПУ імені М.П. Драгоманова. Київ. 2010. 341 с. http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=logoped_2012_2_19
12. **Садова І. (2020).** З історії розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами (від сегрегації – до інклюзії). *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka. Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»*, 52, 42-47.
13. **Синьов, В. (2005).** Українська корекційна педагогіка та психологія на шляху до інтеграції у світовий простір. *Матеріали міжнародної наукової конференції «Педагогіка духовності: поступ у третє тисячоліття»* (м. Київ, с. 175-180). Режим доступу: <https://aqce.com.ua/download/publications/323/206.docx>
14. **Соботович Є. Ф. (2015).** *Вибрані праці з логопедії.* Тищенко В. В., Линдіна Є. Ю. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго.
15. **Шевченко, Світлана**

The article addresses key points in the history of speech therapy in Ukraine, including periods of significant progress in standardizing approaches and methods for working with individuals with special educational needs regarding speech disorders. It also analyzes contemporary trends and challenges in special education, particularly the need to update educational programs for training speech therapists, strengthening historically formed components, and incorporating modern technological solutions and scientific achievements.

Special attention is given to the necessity of integrating international experience and best practices into the field of speech therapy in Ukraine, which will enhance the effectiveness of speech therapy assistance and expand opportunities for a comprehensive approach to education, correction, and rehabilitation of children with speech disorders. The importance of interdisciplinary interaction between speech therapists, educators, psychologists, and medical professionals to achieve the best results in working with children with speech disorders is emphasized.

This article is recommended for researchers, practicing speech therapists, educational workers, and higher education students in relevant specialties who are interested in a deeper understanding of the historical and contemporary aspects of speech therapy in Ukraine, as well as in studying effective strategies for further development of the field.

Key words: historiography, special education, correction, speech disorders, difficulties, individuals with special educational needs, educational institutions.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2024.46.09>

УДК: 378.018.4:004]:005.336.2

Д. С. Литвиченко

d.s.lytvychenko@npu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-9270-9073>

ГРАНТОВО-ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Дослідження питань грантово-проєктної діяльності як засобу формування ключових компетенцій здобувачів вищої освіти в умовах онлайн-навчання є важливим та своєчасним. До цього спонукають пошуки нових підходів до організації освітнього процесу, підвищення його якості та адаптація до сучасних викликів і вимог.

У статті представлено досвід грантово-проєктної діяльності закордонних вищих навчальних закладів і доведено значущість такої діяльності в підготовці майбутніх фахівців. Це описано на прикладі реалізації власних проєктів та участі в молодіжних проєктах здобувачів вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» Бердянського державного педагогічного університету в умовах онлайн-навчання. Грантово-проєктна діяльність здобувачів вищої освіти цієї спеціальності розглядається як засіб формування ключових компетенцій в умовах онлайн-навчання.

Ключові слова: грантово-проєктна діяльність, компетенції, молодіжний проєкт, здобувачі вищої освіти, спеціальність 016 «Спеціальна освіта», онлайн-навчання, «Спільнота запальних логопедів».

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиріч у теорії та практиці вищої освіти набув поширення компетентнісний підхід, який є базовим у підготовці фахівців у європейських країнах. Сучасні державні освітні стандарти розробляються на основі найкращого вітчизняного та зарубіжного досвіду, а освітні програми ґрунтуються не тільки на описі результатів навчання як певних знань та вмінь, але й на формуванні системного набору компетенцій як сукупності взаємопов'язаних якостей особистості. Таке розуміння компетенцій знайшло відображення в науковій та методичній літературі. Більшість авторів включають до поняття «компетенції» не тільки знання, вміння, навички, а також особистісні якості (ініціативність, цілеспрямованість, комунікабельність, здатність працювати в команді, відповідальність, толерантність, вміння співвідносити планування та результати своєї діяльності з потребами суспільства тощо). Дослідники цієї проблеми зазначають, що в сукупності всі ці компоненти формують поведінкові моделі — коли випускник здатний самостійно зорієнтуватися в ситуації та кваліфіковано розв'язати